PRES-SERVIS
NOVINSKO-IZDAVAČKO PREDUZEĆE SAVEZA NOVINARA JUGOSLAVIJE
PRESS PUBLISHING ENTERPRISE OF THE FEDERATION OF YUGOSLAV JOURNALISTS
BEOGRAD — Knez Mihajlova 2/X — Pošt. fah 842
Tel. 621-578
Ček. račun 101-11/1-804
Current Account with Yugoslav National Bank
SLUŽBA DOKUMENTACIJE
CLIPPING SERVICE
Isečak iz lista
Newspaper cutting НОВА МАКЕДОНИЈА
Скопје
25. IX. 1966

Размислувања за симпозиумот во Прилеп

УМЕТНИЧКИОТ ВИД ИЗРАЗУВАЊЕ НА РЕВОЛУЦИЈАТА

(Борис Петковски)

Еден од најбитните проблеми во нашата повоена книжевност и уметност, изразен во теоретско-естетска и во творечко-уметничка форма, е прашањето за уметничкиот вид изразување на нашата Револуција.

Дилемите и сложеноста на оваа материја произлегуваат од сложеноста, посебноста, димензиите на феноменот што се настојува да биде теоретско-творечки опфатен и изразен. Меѓу проблемите, што се наметнува при неговото проучување посебно место зазема моментот на определба на вредностите. на вреднување определена уметничка форма: што се сака да биде, носител, материјализација на дадено мисловно-естетско-емоционално доживување на одреден момент или појава, дел или целина од историскиот процес на Револуцијата.

Основната тешкотија произлегува, можеби, од еден суштинкки момент во неадекватноста на даден поединечен и творечки акт или творешки процес во својата поединачност, уникатност, ограничен со својата материјално-временско-просторна даденост да биде еднакво сеопфатна, рамноправна појава каква што е појавата што сака да ја одрази и изрази. Од друга страна при непосреден творечки, уметнички пристап кон темата на Револуцијата уметникот често е под притисок на мошне сложена низа определби, судови, правила во третирањето на Револуцијата: особено во оној нејзин дел што е изразен во периодот на вооружената борба и на периодот што непосредно му следи. Со тој комплекс на определби првенствено се опфаќа Револуцијата, се одразува на теоретски план и на планот на непосредната животна практика, како социолошка, економска и политичка категорија. При тоа, особено во еден даден период, се запоставува или далеку помалу се истакнува Револуцијата како појава што ангажира, што е реализирана од човечки маси кои не се во реалниот животен процес апстрактна категорија, туку број на поединечни мошне реални човечки личности: со сета нивна човечка, поединачна хумана обележеност.

Уметноста, што е, всушност, неделив сопатник на човештвото, што значи еден вид постојано на човекот како свесно и како емоционално суштество, не се подведува под апстракции дури и кога дадена формална изразност презема облик на апстрактна уметност. Таа (уметноста) секогаш потврдува, изразува нешто мошне стварно, реално, објективно дадено — човекот. Уметноста е тоа и кога сака да изрази апстракции, кога се јавува симбол, како инструмент за посредување меѓу дадена идеја и нејзиното соопштување во материјална форма на дадено уметничко дело. Симболиката е особено нагласена и во прикажувањето, во уметничкото доживување и изразување на Револуцијата. Уметничкото ликовно дело во тој случај е симбол што е или носител на обопштена идејно-теоретска, мисловно-емоционална материја или е на преминот од симболика кон прикажување на материјалната појавност на Револуцијата, низ нејзините материјални процеси: во основата делувањето на човечките маси или поединечни човечки единки. Оваа група е најблиска со едноставната илустрација на Револуцијата, со нејзините поголеми или помали творечко-уметнички претензии. Во обласата на ликовната уметност најизразито се манифестира појавата на уметничкото дело како симбол. За оваа уметност еден од специфичните проблеми е ограниченоста на можноста, во споредба со литературата, филмот, фотографијата поцелосно да се опфати некоја сложена појава од животот, па така и поцелосно да се доживее и изрази историскиот процес на Револуцијата, низ дадено, поединечно уметничко дело. Оттука и поспецифичната, непосредна проблематика на творечкиот процес во ликовната уметност денес, поврзана со сé помалиот творечки интерес за илустративно-претставно прикажување на Револуцијата, односно на еден или друг вид нејзино презентативно опфаќање, што поубедливо, поцелосно го обавува литературата, филмот и обичната фотографија.

Поради тоа, современата ликовна уметност кај нас кога ѝ пристапува на обработка на теми од Револуцијата, мора да го насочи, сметам, творечкиот акт кон мошне сложени и деликатни цели: да ги зачува сите составни елементи, сите атрибути на кое и да е уметничко дело, засновано или не во допир со дадена тематско-содржинска материја; да одбере, неоделно од целината на своите творечки потенцијали, тема што најдоследно, најцелосно, најинтимно ја има раздвижено творечката апаратура на дадена уметничка личност; да ги внесе, да ги материјализира, да ги втисне во делото, со нагласена истовременост, карактеристичните белези од целосноста на феноменот Револуцијата и да ги постави во таков однос со целосноста на уметничката творба, што тие да не значат категоричен критериум во нејзиното обликување и доживување.

Драган Поповски: ТУТУНОБЕРАЧКИ

(скулптурите се од претходните вајарски симпозиуми во Прилеп)

Годинешниот скулпторски симпозиум во Прилеп, претставува еден од моментите за актуелизација на проблемот на уметничкото изразување на нашата НОБ и Револуцијата. Поради тоа физиономијата на овој симпозиум годинава содржи една поопшта проблематика, од поопшт теоретско-естетски и од поблизок практичен; творечко-ликовен карактер.

Прилепсикот симпозиум претставува институција, форма на организација, поттикнување и настојување врз дадена естетско-творечка проблематика, пред сé: изработка на скулптура во мермер и нејзиното вклопување во отворен простор не ги посочувам некои попрагматични моменти поврзани со самиот рудник на мермер). Неговата афирмација во форма на концертрирање одредени творечки потенцијали секоја година, во едно место на нашата Република — што имало доволно досетливост, иницијативност и добра волја за нејзиното организирање, треба без ограда да се подржува и унапредува.

Годинава симпозиумот беше тематски насочен кон една формално позната, навидум доволно обработена и во ликовната уметност изразена појава: НОБ и Револуцијата во Југославија, што се поврзуваат со оваа година на нивната 25-годишнина. Републичкиот одбор на здружените боречки организации на Македонија, сугерирајќи ја ваквата тематска насоченост на симпозиумот, реши да додели и три награди преку своја жири комисија.

Не дискутирам за причините, но ќе ја истакнам реалната ситуација во поглед уметничкиот потенцијал привлечен годинава во Прилеп. Темата и начинот на нејзината поставеност, наличноста на бројни залудни, квази — уметнички ликовни обликувања на темата НОБ и Револуцијата во Македонија, бараа несомнено и поголем број учесници, попретенциозен состав и поголема одговорност од организаторите. Од друга страна, во интерес на вистината, треба да се одбележи дека сепак материјалната обезбеденост на овој симпозиум е, најблаго речено, мошне скромна. Од друга страна, времето на траењето на оваа манифестација е необично мало, тргнувајќи само од основната техничко-творечка проблематика при изработка на скулптура во мермер. Практично, со четири учесници, симпозиумот оствари нагласено скромни уметнички резултати. Изработени се четири скулптури со мали и средни димензии. Три од нив се замислени како полна скулптура со по една фигура, а едната како релјеф со композиција со три фигури. Нивните автори се Милан Лукиќ, Круно Бошњак, Рудолф Матутиновиќ и Лука Илиќ.

Карактеристично е за сите изработени скулптури белегот на ограничени амбиции во концепирањето на тематско-содржинската основа и носивост на делото и неговото ликовно-пластично оформување. Темата е опфатена, главно, со настојување симболично да се изрази, низ пластично-материјалното обликување, некоја секвенца помалу, или повеќе поврзана со НОБ и Револуцијата. Тие детали од таа голема историска фреска се замислени како акт на човечката личност во даден општо и поединечно значаен момент; или како пластичен симбол на даден апстрактен поим, што е карактеристичен за дел од општата материја на оваа тема. Тоа е очигледно и во насловите на скулптурите: „Непокорена“, од Рудолф Матутиновиќ; „Мајка на паднат борец“, од Милан Лукиќ; „Пренесување на раненик“, од Круно Бошњак, и „Сопната“, од Лука Илиќ.

Општиот ликовно-пластичен јазик на овие дела е формална претставност што инсистира на читливост, илустративност на темата. Ознаките на оваа пластика стилски се на распонот од една наративна описност до млака експресивност и стилизација. Отсуствува во нив еднакво настојувањето за посмел, посовремен зафат во темата и амбиции за посовремена ликовно-пластична творечка ориентација: само попатно да подвлечам оти тука имаме класичен пример за настојување во стари, преживеани форми да се изрази една нова, дословно револуционерна и современа содржина.

Комисијата што ги оценуваше овие скулптури за доделување на трите награди не ја додели првата награда. Должен сум да нагласам, како нејзин член, дека само во рамките на еден поширок зафат и перспективи на прилепскиот симпозиум и поради карактерот на годинешнава организација, можев да се согласам за доделување и на втората награда. Таа ѝ припадна на творбата „Непокорена“, од Матутиновиќ, академски вајар од Загреб. Делото претставува гола женска фигура, срасната со мермерниот блок од кој се одделува како полна пластика. Замислата е да се предаде со јазикот на скулптурата една колку симболична толку и прецизна ситуација или појава: што е мошне општо, мошне далечно — асоцијативно врзано со темата. Пластиката на оваа скулптура открива стилска и инспиративна разновидност, низ кои се испреплетуваат реалистичен потход со акценти на поголема експресивност на целината и на деталот. Постигната е извесна пластична динамика и напрегање, што се доста убедлив носител на едно внатрешно чувство. Третата награда е доделена на скулптурата „Мајка на паднатите“, дело на Лукиќ, академски вајар од Белград. Скулптурата е предадена како статична фигура што сугерира каријативна форма. Нагласена и стилската неускладеност меѓу обработката на телото, во кое е спроведена декоративна стилизација сé до изнасилување на материјалот во кој е работена скулптурата и главата, подобриот дел на скулптурата: во неа е изразена, со чувство за мерка, психолошки деликатна и издржана внатрешна болка, а пластиката е третирана со фино смирување на деталите.

Другите две скулптури „Пренесување на ранетите“ и „Сопната“ — главно се половични и неубедливи обиди, како во доживувањето на темата така и во нејзиното пластично обликување.

Примерот на годинешниот симпозиум во Прилеп укажува на еден важен момент: доколку нашето општество настојува да достигне до високо уметничко обликување на еден од најзначајните моменти на историјата на нашите народи, дека е потребно тоа да биде производ не на повремени, кампањски зафати, туку на мошне обмислен и сложен комплекс дејствувања.